

Työneuvoston lausunto TN 1355-99 (15/98)

Työneuvoston lausunto vuosilomalakiin ja työaikalakiin perustuvia saatavia koskevasta kanneajasta. Annettu Kymen työsuojelupiirin pyynnöstä 4 päivänä helmikuuta 1999.

Kymen työsuojelupiiri on pyytänyt, että työneuvosto vahvistaisi vakuutusosoikeuden lainvoimaisen päätöksen perusteella, että X:n työskennellessä Itä-Savo Oy:n palveluksessa 11.1.1993-16.12.1994 oli kyseessä työsuhde. Lisäksi työsuojelupiiri on pyytänyt työneuvoston lausuntoa siitä, ovatko ajalla 11.1.1993-16.12.1994 kertyneet vuosilomalakiin ja työaikalakiin perustuvat saatavat vanhentuneet vai voidaanko vanhentumisajan tulkita alkavan vakuutusosoikeuden lainvoimaisesta päätöksestä 28.5.1998.

Lausuntopyynnön tarkennus

Työsuojelupiiri on työneuvoston pyynnöstä tarkentanut lausuntopyyntöä ja ilmoittanut, että lausuntoa pyydetään siitä, sovelletaanko X:n Itä-Savo Oy:lle tekemään työhön vuosilomalakia ja työaikalakia. Työneuvosto on ilmoittanut, että lausuntopyyntöön ei liity X:n selvitystä työskentelyolosuhteista ja ehdoista. Tämän johdosta työsuojelupiirin lakimies on ilmoittanut, että riittävää on saada selvyys siitä, ovatko mahdolliset työaikalakiin ja/tai vuosilomalakiin perustuvat saatavat vanhentuneita vai ei.

Tapauksen taustaa

X on ollut Itä-Savo Oy:n palveluksessa 11.1.1993-16.12.1994. Tuona aikana X ei pyynnöistään huolimatta ole saanut selvitystä työnantajalta palkkansa määräytymisperusteista. Hän ei ole myöskään saanut toimittajan työstään vuosilomia, lomapalkankorotuksia eikä peruspalkkaa tai korotusosia ylitöistä. Näitä korvauksia ei ole maksettu myöskään työsuhteen päätyttyä X:n yhteydenotoista huolimatta. Työsuhteen päätyttyä kävi ilmi myös se, ettei työnantaja ollut maksanut lakisääteisiä eläkevakuutusmaksuja. Työnantaja perusteli toimintaansa sillä, että kyseessä ei ollut työsuhde, vaan free lancer -suhde. X otti yhteyttä eläkevakuutusyhtiöön ja asia saatettiin eläketurvakeskuksen ratkaistavaksi. Vakuutusosoikeus pysytti 28.5.1998 voimassa eläkelautakunnan päätöksen, jonka perusteluissa todetaan X:n olleen työsuhteessa. Prosessi työsuhteen laadun selvittämisestä on laitettu vireille vuonna 1995, jolloin ei ainakaan vuosilomakorvaukset koko ajalta sekä ylityökorvaukset vuodelta 1994 olleet vanhentuneita. Palkan perusosa ei ollut työsuojelupiirin mielestä vanhentunut miltään ajalta, koska sen osalta vanhentumisaika on 10 vuotta.

Työnantaja on edelleen kieltäytynyt maksamasta vuosilomakorvauksia, lomapalkan korotuksia ja ylityökorvauksia perusosineen todeten, että saatavat ovat vanhentuneet. Lisäksi työnantaja on esittänyt, että vakuutusosoikeuden päätös koskee vain velvollisuutta maksaa eläkevakuutusmaksut eikä sillä ole yhteyttä velvollisuuteen maksaa muita työsuhteesta aiheutuvia korvauksia.

X:n mielestä vakuutusosoikeuden lainvoimainen päätös, jossa hänen on katsottu olleen työsuhteessa, velvoittaa työnantajan maksamaan korvaukset myös muista työsuhteeseen liittyvistä saamista jääneistä eduista, sikäli kuin ne eivät ole vanhentuneita. X:n mielestä saatavat eivät ole vanhentuneita, koska vanhentumisajan voidaan tulkita alkavan vasta siitä, kun on saatu lainvoimainen päätös oikeussuhteen laadusta. Päätös vakuutusosoikeudesta on saatu 28.5.1998. Tätä ennen lainvoimaista perustetta vaatimusten esittämiseen alioikeudessa ei ole ollut, koska perusteen käsittely on ollut kesken muussa oikeusistuimessa.

Itä-Savo Oy:n kuuleminen

Työneuvosto on varannut Itä-Savo Oy:lle tilaisuuden tulla kuulluksi asiassa. Itä-Savo Oy on esittänyt selvityksensä muun muassa seuraavaa. Itä-Savo Oy katsoo, että Kymen työsuojelupiiri ei pyydä vahvistamaan työneuvostosta ja työsuojelun poikkeusluvista tarkoitetun lain 1 §:ssä tarkoitettua asiaa. Vakuutusoikeuden päätöksen vahvistaminen ei ole työneuvoston asia. Itä-Savo Oy:n mielestä työneuvoston ei tulisi vahvistaa vakuutusoikeuden päätöksen perusteella X:n ja Itä-Savo Oy:n välisen sopimussuhteen laatua. Jos työneuvosto näin kuitenkin päättää tehdä, tulisi päätöksen perustua tosiasioille ja työneuvoston tulisi kuulustuttaa käräjäoikeudessa todistajia. Itä-Savo Oy:lle on syntynyt sellainen mielikuva, että eläkeviranomaiset ovat pitäneet X:n kertomia seikkoja uskottavina ja vastaavasti Itä-Savo Oy:n antamia seikkoja perättöminä. Itä-Savo Oy:n mielestä sopimussuhteen laatu on tutkittava mahdollisen ylityösaatavia ja vuosilomakorvauksia koskevan kanteen yhteydessä, jolloin tuomioistuin arvioi osapuolten näytön.

Itä-Savo Oy selvittää kirjelmässään työskentelyn ehtoja. Itä-Savo Oy:n mielestä ei ole ollut perusteita maksaa X:lle vuosilomakorvauksia juttupalkkioista. Toisaalta, vaikka oikeussuhdetta pidettäisiinkin työsuhteena, ovat korvaukset vanhentuneet, koska kanne ei ole alioikeudessa nostettu vuosilomalaisa säädettyssä ajassa. Myös ylityötä koskevat vaateet ovat Itä-Savo Oy:n mukaan perusteettomia. Lisäksi Itä-Savo Oy katsoo, että ylityösaatavat ovat vanhentuneet kaikilta osin - voimassa olevan työaikalain mukaan ylityökorvaus ja siihen liittyvä peruspalkka vanhenevat molemmat erityisessä vanhentumisajassa.

Itä-Savo Oy:n mielestä vakuutusoikeuden päätöksellä ei ole sitovaa vaikutusta vuosilomalakiin tai työaikalakeihin perustuvien velvoitteiden osalta. X:n olisi tullut nostaa kanne alioikeudessa laissa säädettyjen erityisten vanhentumisaikojen kuluessa. Vuosilomalain 15 §:n ja työaikalain 38 §:n säännöksiä kanneajoista ei ole sidottu työsuhteen olemassaoloon. Jos X olisi vaatinut korvauksia alioikeudessa, olisi työsuhteen olemassaolo tullut ratkaistavaksi samassa oikeudenkäynnissä. Eläkelakien soveltamisen tutkiminen ei ole seikka, joka katkaisisi vuosilomalaisa tai työaikalaisa säädetyn kanneajan.

TYÖNEUVOSTON LAUSUNTO

Työneuvosto on tarkastellut asiaa muutetun lausuntopyynnön perusteella. Työneuvosto ei siten ole tarkastellut oikeussuhteen laatua. Oikeussuhteen laadun selvittäminen edellyttäisi nyt esitettyä tarkempaa ja riidatonta selvitystä työskentelyolosuhteista. Työneuvosto ei voi pitää yksinomaan muiden viranomaisten ratkaisuihinsa esittämiä seikkoja päätöksensä pohjana. Työneuvosto antaa siten lausuntonsa vain siitä, onko lausuntopyynnössä tarkoitettavat saatavat vanhentuneita vai ei, jos ne olisivat syntyneet työsuhteessa. Työneuvosto ei siis ota kantaa X:n ja Itä-Savo Oy:n välisen oikeussuhteen laatuun, vaan antaa yleisen lausunnon siitä, miten kanneajoja on lausuntopyynnössä tarkoitettussa tapauksessa tarkasteltava.

Vuosilomalakiin perustuvat saatavat

Vuosilomalain (272/1973) 15 §:n mukaisesti kanne on pantava vireille kahden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana vuosiloma olisi ollut annettava tai vuosilomakorvaus maksettava. Jos vuosiloma on siirretty työntekijän ja työnantajan välisellä sopimuksella pidettäväksi lomakautta seuraavaan vuoteen, vanhenee saatava kahden vuoden kuluessa viimeksimainitun

kalenterivuoden päättymisestä (TN 1242-89). Näin ollen 11.1.1993-31.3.1993 ansaittua vuosilomaa koskeva kanne olisi tullut panna vireille viimeistään 31.12.1995. Ja jos loma ajankohta olisi siirretty sopimuksella vuoteen 1994, kanne olisi tullut panna vireille viimeistään 31.12.1996. Samoin 1.4.1993-31.3.1994 ansaittua vuosilomaa koskeva kanne olisi tullut nostaa viimeistään 31.12.1996 (tai jos loma olisi siirretty vuodelle 1995, viimeistään 31.12.1997). Työsuhteen päättyessä 16.12.1994 eräänäntyviä vuosilomasaatavia koskeva kanne olisi tullut nostaa viimeistään 31.12.1996. Eli jos vuosilomasaatava vanhenee kahden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana vuosiloma tai osa siitä on annettu tai olisi tullut antaa tai jonka aikana lomakorvaus on maksettu tai olisi tullut maksaa.

Työaikalakiin perustuvat saatavat

Vuoden 1946 työaikalain mukaan tunti- ja suorituspalkkaisilla työntekijöillä ylityön korotusosa ja perusosa vanhenivat erikseen. Perusosa vanheni 10 vuoden yleisessä vanhentumisajassa ja korotusosat työaikalaisissa säädettyssä lyhyessä, 1 vuoden pituisessa vanhentumisajassa. Viikko- tai kuukausipalkkaisen työntekijän ylityökorvausten perus- että korotusosa vanhenivat samassa yhden vuoden vanhenemisajassa. Edellä selvitetyn perustella mahdollisesti maksettujen tunti- ja suorituspalkkaan (esim. kuvauspalkkio) perustuvien vuonna 1993 syntyneiden ylityösaatavien korotusosat vanhenivat 31.12.1994 ja perusosat 10 vuodessa. Jos palkkaus määräytyi viikko- tai kuukausipalkkana, vanheni vuoden 1993 ylityösaatava kokonaisuudessaan 31.12.1994. Vastaavasti vuoden 1994 ylityösaatavat palkkaustavasta riippuen vanhentuivat joko 31.12.1995 tai 10 vuoden vanhenemisajassa.

Uusi työaikalaki (605/1996) tuli voimaan 23.11.1996. Sen 38 §:ssä on säännös kanneajasta. Työneuvosto on lausunnossaan TN 1353-98 (äänestys) ottanut kantaa siihen, sovelletaanko työaikalain kanneaikaa koskevaa säännöstä jo ennen lain voimaantuloa syntyneisiin saataviin. Työneuvosto päätyi siihen, että saatavan on katsottava vanhentuvan saatavaa vaadittaessa voimassa olevan lain mukaisesti. Näin ollen mainittujen ylityökorvausten perusosien vanhentumiseen on sovellettava työaikalain 38 §:ää. Jos työsuhde on jo päättynyt, on kanne pantava vireille kahden vuoden kuluessa siitä, kun työsopimuksen päättäminen on työsopimuslain 47 c §:ssä säädettyllä tavalla toimitettu tai katsottava toimitetun. Jos työsopimuslain 47 c §:ssä tarkoitettu ajankohta on esimerkiksi 16.12.1994, olisi kanne tullut panna vireille viimeistään 16.12.1996.

Lopuksi

Edellä selvitettyjen kanneaikojen alkamiseen ei vaikuta vakuutusosoikeuden tms. viranomaisen päätös, joka liittyisi oikeussuhteen laadusta tehtyyn arvioon. Vuosilomalain ja työaikalain kanneajat määräytyvät ja näihin lakeihin perustuvat saatava vanhentuvat siten kuin näissä laeissa on säädetty. Vanhentumisajan voi katkaista ainoastaan laittamalla ko. lakiin (vuosilomalaki/työaikalaki) perustuvan kanteen asianmukaisesti vireille käräjäoikeudessa.

Jäsen Virtanen esitti työneuvoston lausuntoon eriävän mielipiteensä siltä osin kuin on kyse tapaukseen sovellettavasta työaikalasta.

Virtanen lausui mielipiteenään viitaten soveltuvin osin työneuvoston lausunnon TN 1353-98 liittyvään eriävässä mielipiteessä esitettyihin perusteluihin seuraavan.

Arvioitaessa työaikalakiin perustuvien saatavien vanhentumista ei voida soveltaa uuden työaikalain (605/1996) 38 §:ää, vaan ylityökorvausten on katsottava vanhentuvan mahdollista ylityötä tehtäessä voimassa olleen lain mukaisesti.